

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 47. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034111512816.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Peder Palladius til den Christen læsere.

Denne fromme Mand Doctor Andreas Musculus haffuer gjort sit der til/ at Synd oc ondskab maatte affleggis/ ocsaa met den Hose dieffuel etc. Huilcken hans Bog oc Christelig formaning ieg vdsette gerne/ aff Tydsk paa danske besynderlig for denne sag skyld/ at naar der er Ild i vor Naboes huss da kommer det io snart til vort huss/ om wi icke tage disnøyerere vaare paa. Huad vil ieg sige? Den Hose dieffuels Ild/ brender alerede/ mange stæder her i Danmarckis rige/ oc tendis op io mere oc mere/ siden de Landsknecte/ som komme vd paa Skibene/ vaare her i Københaffuen hen ved Pintzdags tide/ i dette forgangne aar/ som haffde det skendige Offuertog paa/ der hettgde oc flagrede om Benene paa dem/ saa at deris Hoser vaare vist lompede/ palte oc forkludede/ met huer mands vidunder/ spaat oc spe/ som de ocsaa gjorde denne lignelse om dem/ at de ginge lige saa met samme deris flageruoren Klædebaan/ som nogle Tiffue vdi en Galie/ der deris reffne Klæder henge oc flagre om Benene paa dem. Paa det at ingen skal tage saadant exempel oc efftersiun aff dem/ her i Riget/ er saadannen formaning ocsaa storlige behoff paa Danske/ at den Ild/ huess gnist/ fløy hid offuer aff Tydskland/ icke skal optendis ocsaa i vore Huse/ men at Folck vil io lade dem raade/ oc kende Huit for sort/ før for beskt/ oc gaat for ont/ som Esaias formaledider dem det icke gøre.

Vngdommen er nu paa denne tid/ saa vel i Danmarck || som i Tydskland/ saare løss paa tøyelen/ ath effterfølge al forfengelighed/ huad de see der nyt er/ huad heller det er erligt eller werligt/ Christeligt eller wchristeligt/ huilckit er ønckeligt at tencke paa/ end sige/ at tale eller skriffue der om/ i dette Hare Euangelii liuss/ och salighedz tid. Der faar bør ocsaa først Foreldrene at finde deris børns straff/ och forbiude dem saadant/ disligist Øffrigheden deris vnderfaat/ paa det/ at den ene met den anden/ i it ganske Land oc rige/ skal icke nyde det ont at/ oc faa en almindelig straff etc.

48

Effterdi at de Vnge kunde saa langt spørrie/ som de Gamle kunde mindis/ da er det io høy tid paa/ ath de nu spørrie dem om/ huad almindelig straff/ der er gaait offuer Danmarcks Rige/ for nogle deris løssactige noder/ facter/ Klædebaan oc onde seder/ saa at Børn i voggen maatte røffue det/ som de maatte inted om volde/ som det almindelige spraack liuder/ det skal Grisene gielde/ som gamle Suin bryde/ Jeg vil icke tale om Kri/ Aarlog/ oc Blodstyrtning/ ey heller om Pestelentz/ hunger oc dyr tid/ men aleniste om nogle besønderlige siugdomme/ vil ieg sette nogle exemplar/ som wi kunde see oss i speyei vdi/ rette oc bedre oss/ oc frøcte for saadant mere. Thi straffen følger effter Synden/ som en Lencke henger vid halsen/ oc følger effter Hunden der bryder sig løss etc.

Huer kand see sig til bage/ vdi dette siste Hundrit aar/ huad for straff/ der er kommen ind i Danmarck/ effter løssactige Klæder/ adfore oc onde seder/ exemplum.

* For det første/ nogle aar før ieg bleff fød (som ieg haffuer spurdt i sandhed) der mand indførde her i Riget/ mod Rigens erlige dregt/ Klædebaan oc seder fremmede Klædesed oc løssactige seder vdaff Valland/ da fulde strax der fra met || effter/ de velske Roer/ som den tid vaare gengze/ oc mand nu pleyer at bande met/ her i Riget gruselige/ ekon met siu eller otte oc det er alt for meget/ Nu den Klædebaan er vel lenge siden bortte oc afflagt/ der faare er ocsaa siugen forsuindet/ dog vdi Mands minde/ oc met saadan en bande til en ihukommelse.

* For det andet/ der de Hispaniske seder oc Klædebaan drogis her ind i Riget/ met den løssactighed dem fulde/ da kom ocsaa der fra/ den Hispaniske skab her ind i Riget/ som er ocsaa en gruselig straff aff Gud/ oc er formildet aff Guds Naade oc barmhiertighed som den anden tilforn.

For det tredie/ den tid de Frantzoske løssactige noder/ oc facter i Klæder oc seder/ bleffue indførde her i Riget/ da komme de Paacker der fra her ind i Riget met/ oc henge end nu fuld hart ved/ oc det vaar i min Barndoms tid/ huor faare mand maatte ødelegge almindelige Badstuer alle vegne/ som den Badstue i min fødeby Ribe/ vaar end nu aldrig 49 optagen siden/ der ieg kand faa at vide/ alligeuel at Steden beholder sit gamle naffn oc Gaden disligeste/ som de kalde Badftugade.

*For det fierde/ hen ved trediu aar siden eller noget mere/ der Guds fortørnelse/ kom her ind fra Engeland/ da fulde den Engelske suedsiuge her ind met/ oc hastige foer Riget igennem/ som en fortærendis Ild/ oc slo mange ned/ saa vel dem/ som aldrig saa Engeland/ som den der saadanne fremmede seder ind førde/ som den wskyldige met den skyldige maa holde faar i saadan Guds straff/ som den Historie vduiser om Kong David/ der hand talde sit Folck etc. oc mange andre saadanne Historier/ vdi den hellige Scriftt oc andetfteds. Oc det maa være vnderligt/ at Gud lader straffen komme/ aff de samme Land oc Stæder/ som Synden er fra kommen tilforne. ||

For det femte/ nogle aar der effter/ kom den hede siuge aff Skaatland/ for lige saadanne sager skyld/ och sigis ath være saa almindelig en siuge hoss dem i Skaatland/ som den kaalde siuge er her i Danmarck.

Jeg vil inted tale om Spidalske siugdum/ som siunes at være vandret fra Jødeland och hid/ icke helder om Krefftt/ den Fallende sot/ Item om den draabe eller slag som mand bliffuer rørd met/ oc kaldis almindelige Popelsi/ Disse ere visselige huer kommen fra sin hiørne i Verden/ for synd oc ondskaabs skyld/ Det mand kande kende paa Island/ Ferør och andre vdøer som fremmede komme icke hen saa almindelige/ at føre dem ny klæder oc ny seder at effterfølge/ at de rose der aff oc tacke Gud/ at de neppelige vide aff nogen Siugdum at sige/ al deris alder igennem/ ind til de ere gamle vdleffuede mend/ Och de viste icke heller aff saadant at sige/ vdi det Gyldene Alder/ som vaar faar Syndfloden/ den tid de leffuede vdi stor affhold vdaff alt det/ som de oc andre kunde tillaackis til Synd met/ Jeg vil icke helder tale om andre siuger/ der hoss den rette Land siuge (som er Kaaldesiuge) ere ocsaa gengze/ oc aar fra aar ny serdelis siugdumme oc ny plager oc straff aff Gud for atskillige Synder/ Affguderi/ Guds ords foractelse/ offuermaadige Prang/ met kleder oc andet/ 50 offuerflødige Dregt/ slemmen oc demmen/ hoer oc mord/ Aager oc andre werlige och wchristelige gerninger. Er icke det i hver mands mund/ naar nogen er siug oc mand spør huad hannem skader/ at de suare/ det er aff den ny Siuge/ det er aff den ny siuge/ her er kommen? Den ny siuge kalde de den/ som de haffue aldrig tilforn seet eller hørt sige vdaff. Ere icke de mange alle vegne i dette Rige/ skøt huer aar? Huor aff mand kand || vel beslutte/ at det skeer for atskillige synder oc Gudz fortørnelse. Ja ny synder/ som vore foreldre inted viste vdaff. Men straffen for samme synder er idel Pænitentz predicken/ formaning oc paamindelse/ at mand skal io i tide affstaa oc rette och bedre sig/ paa det den euige straff oc pine skal icke endelige følge efter paa det siste. Thi Gud vil at alle Menniske skulle rette dem oc bliffue salige/ som hand suer der paa oc siger. Saa Sandelige/ som ieg er en leffuende Gud/ da vil ieg icke en synders død/ men at hand skal omkring vende sig/ oc bliffue ved det euige lifff.

Jeg haffuer talet/ om alle haande Løactigheder/ och Guds fortørnelse/ disligiste om straffen/ som er med indførd i dette Rige/ vdaf Valland/ Spanien/ Franckerige/ Engeland/ Skaatland etc. Item om ny Synder oc ny sluger. Huad om ieg taler ocsaa it ord om Tyrchi/ och huad wi haffue der faaet fra? Haffue wi icke deris høye taappede hatte oc anden klædebaan der fra? Item deris vaaben oc verie oc Tyrckiske seder alle vegne? Oc hierte lag induortis effter som de skicke dem uduortis met saadanne fremmede dregt ock vnderlig klædebaan/ huad vil der dog følge effter/ end nu ydermere end her til er skeet? Naar mand taler om Gog oc Magog/ da veed icke mange huad det er for en tale/ Gud giffuit/ at de her i disse Land/ naar de faa end at vide huad det er/ aldrig skulde friste och forsøge dem/ ey helder deris børn och affkomme intil niende knæ/ ia indtil det tusinde knæ/ om Verden skulde staa saa lenge/ som vor Christne brødre oc søstre i Vngerland/ i Østerrige/ och i andre Riger och Land kende nu vel/ ia alt for vel Gog oc Magog/ friste oc forsøge alt ont/ aff deris neruerelse offuerfald oc henførelse daglige dag/ aar fra aar/|| 51 det kende Gud/ oc hand føre styre der til oc naadelige affuende dem. Och wi der met ville lade oss paaminde/ at wi och vore effterkommere icke skulle faa det samme Guds riss at føle som det er oss lenge siden propheteret/ och besynderlige aff en frommer Guds mand/ huess Prophetie ieg vil paa det aller korttiste sette her effter ath det icke bliffuer forlangt/ och dem kedsommeligt at læse eller høre læsis/ som icke mue gerne lide at mand taler om Synden oc Syndsens straff. Huo er den/ som vil gerne røre och vende i sit egit skarn/ met orloff sagdt? Saa vil mand icke helder gerne komme sine synder i hu etc. Ey helder høre at der predickis oc tales om dem/ och det maa alligeuel saa gaa til/ om Troen skal komme i hiertet oc der skal blive salighed aff.

* Der vaar en Mand faar hundrede aar siden/ i den stad Isenach/ vdi Dyrringer land/ i Graamunckernis Closter/ ved Naffn Johannes Hilten/ en lerd oc Gudfryctig mand/ frem for alle de andre/ som ocsaa paa kende/ i det/ at der hand straffede nogle wgudelige Ceremonier/ oc falsk Guds dyrckelse/ de haffde blant dem/ kaste de hannem i Fengsel oc der dræbte hannem/ som det skarns Folck pleyde at gøre ved alle dem/ som icke vilde sige Deo gratias til al deris gruselig affguderi oc wgudelighed/ huor faar de toge ocsaa denne fromme gamle mand aff dage.

* Hand propheterede megen wselhed om disse Tider/ som en part er lige saa skeet/ oc en part staar end nu til bage/ som den tid hand skreff offuer Daniels bog/ met sin egen haand/ da propheterede hand meget om Paudommens forstøring oc ødeleggelse/ oc disligeste om Tyrckene indfald vdi Tyskland/ oc i de omliggende land/ Oc effterdi at det som || hand screff oc propheterede om Paudommens ødeleggelse/ at den skulde forstøris oc aldrig reyse eller komme til sig igen/ gaar lige saa daglige faar sig io lengere oc mere oc begyntis paa det 1516. Aar effter Christi fødsel/ lige paa den samme tid/ som Lutherus begynte at stri mod de Romske Pauers wgudelig oc Tyranske væsen oc falsk hellighed etc. Da bør mand icke lettelige at foracte de andre hans Prophetier som end nu tilbage 52 staa/ och icke end nu ere fuldkomne besynderlige denne Prophetie/ som hand ocsaa screff met sin egen haand/ at Guds aar 1600. skal it Menniske regere paa det allergrummiste vdi den gandske Europa/ det er/ i denne tredie part aff Verden/ som wi ere vnder/ ocsaa her i Danmarck/ oc strax paa det andet blad siger hand saa/ at Gog og Magog skulle regnere vdi Europa/ naar mand scriffuer Guds aar 1606. (Mand tvdlegger begge Prophetier om Tyrcken) men skulde her komme andre fremmede oc grumme Nationer/ od) met lige grumhed forderffue denne tredie part af Verden/ Europam/ oc trettis der om met huer andre/ da bleffue der end mere wselhed paa ferde.

Huo vil icke her lade sig forferdis/ skelffue oc beffue/ offuer sit gandske Legem/ der kand nogenlunde see dette onde/ end nu langt bortte/ endog det er icke saa lang tid der til/ Thi det kand være paa denne dag 45. aar der til/ huilcken tid icke aleniste vore Børn oc vnge Folck/ men ocsaa de som ere komne til deris lage alder kunde leffue/ oc faa at see føle oc tage paa/ det som oss bør nu tilforn at betencke/ som er Mord oc brand i alle steder oc Kirckers og Scholers ødeleggelse/ oc at her skulde da vancke i vore arme boliger/

Tyrcker/ Tatter oc andre/ som ville vdslette den sattde Lærdom om Gud/ oc afflegge || lou oc ret oc al tuct oc ære oc indføre i steden igen atskillige gruselige synder vden al pine oc straff/ der ville io da Grisene gielde/ det gamle Suin haffue brut. Huo vil icke naar mand tencker der paa/ aff stor offuervetis/ hiertens sorrig oc wæ/ och ræt medynck offuer vore effterkommere/ vende sit hiertte hen fra saadant it spectackel til Gudz Søn vor Herre Jesum Christum/ kaarsfest oc opreyst for vor skyld? oc bede hannem/ at hand icke forlader oss/ i denne siuge verdsens alderdom/ men formilder samme straff/ for oss oc vore effterkommere/ aff hans store Milhed och godhed/ oc beskytter oc beskermer den hellige Christelige Kircke oc hendis Herberger i disse Konge Riger. Saadanne bønner/ aff gode hiertter/ som ere omvende til Gud/ kunde megit hielpe til denne Propheties formildelse eller oc at den maatte aldelis affuendis. Thi Guds 53 Søn/ er io ingen Stoicus/ det er/ grum oc waffbedelige/ effterdi at effter hand haffuer predicket haardelige om denne Verdsens alderdom/ Matth: 24. da giffuer hand oss denne trøst och husualelse/ at hand befaler oss at bede/ ath wi icke skulle vndergaa met de wgudelige i saadan ond tid. Der faar/ vil hand io beuare sig en liden Hob/ naar alle Keyserdomme oc Kongeriger gaa til grunde oc ødeleggis/ for huilcken liden hob wi ville oc idelige gøre vor bøn til hannem.

Wi ville til den Hosedieffuel igen/ den fromme Doctor legger sig omborde at ødelegge den ene Dieffuel/ oc det aleniste i Tyskland/ forhaabendis vist/ som han scriffuer/ ath det skal vorde til gaffns oc til Gudz ære/ og end her i dette Rige met/ naar huer vil denne hans Formaning flitelige offuerueye oc betencke sin egen sag/ huorlunde han staar hoss Gud oc om hand fører det leffnit/ i huilckit hand tør tryggelige dø/ || naar der klappis paa hans dør/ oc hand faar at følge met etc.

Men her maatte nogen falde ind oc sige saa/ Ere ey diefflene saa mange her omkring oss/ som der er grand i Solen ath forhindre vor salighed? Som den hellige Augustinus scriffuer. Huo kand fordriffue dem allesammen? Suar. Ja vist ere de mange/ som denne Doctor oc scriffuer/ at denne Hosedieffuel haffuer en hel skaack met sig/ oc hand bær dog ekon ene naffnet faar de andre. Den fromme Doctor legger sig alligevel omborde met hannem oc met dem alle sammen. Saa er det oc lige saa/ met andre fortagelige Dieffle/ dem følger altid it ont selskab aff deris egne staalbrødre/ som en suar Tyran der haffuer sine mange tyranniske suenne met sig/ til at fuldkomme alt ont etc. Exemplum her i Riget.

For det første/ den Affguds Dieffuel/ der end nu foruilder folck oc kommer dem til at bøye deris knæ/ faar staack oc sten/ i den och den Kircke/ och at løbe hen til den och den Sted/ som de haffue loffuit dem hen til/ oc wi fattige Predickere ere daglige omborde met samme Dieffuel. Ment du/ at hand haffuer icke sin skaack met sig? Foruden den anden sorte hob hans Anhengere och Patroner? Skulde wi fordi falde i mishaab oc lade aff at forfølge hannem/ indtil saa lenge wi faa 54 bugt paa hannem? besyttderlige/ naar Øffrigheden vilaluorlige legge en haand paa met som dem bør at gøre. Ney ingenslunde mue wi offuergiffue oss/ før hand faar at bucke til fulde. Som den Fastelaffuens Dieffuel her inden Københaffns porte/ der wi haffue predicket mod/ nogit nær i disse tiffue aar/ indtil nu try aar siden/ den salige Peder Gaadske som vaar Kon: Maiestatz beffalnings Mand/ her paa Københaffns Slaat lenge oc vel/ hues Legem nu i dag (anden dag || effter Matthiæ Apostels dag) er begraffuet (Gud giffue hannem oc oss alle sammen/ en gledelig opstandelse) hand lagde en haand paa met/ oc beuiste sig i Øffrigheds embedet/ som en from Christen Mand/ met den Duns fogit etc. Huor met/ den Fastelagens Dieffuel bleff bort iaget/ saa at wi haffue siden hafft fred faar hannem/ des være Gud loffuit. Gud vnde oss ellers fred/ faar de andre fortagelige Dieffuele/ offuer dette gandske Rige/ som ieg end nu vil opregne en eller tho aff dem paa det/ at kand mand icke aldelis faa fred faar dem/ da kunde io nogle tage fig vare for dem/ som de arme Mus faar Kattene etc.

* For det andet/ den Hoffmodigheds Dieffuel/ som foruilder Folck nu tusindmaal mere i denne tid/ end nogen tid tilfaarne/ met Prang oc offuersettelse i ald offuerflødighed/ met Klædebaan oc andre ting/ huilckit Hieronimus kalder en høy tiffuestylt/ naar det wnyttelige oc offuerflødelige vonbrugis/ som fattig Folck hør til oc kunde behielpis der met/ Monne icke hand ocsaa haffue sin skaack hoss sig/ at hielpe hannem sit regemente frem/ i deris Hiertter/ som icke staa imod/ men gerne tienne hannem effter hane vilie/ langt offuer deris egen stat/ vilckaar oc end effne vndertiden/ som hitte Fule der flue høyre/ end de haffue Vinge til? Mand skal alligeuel vere omborde met hannem/ oc fri nogle aff de fanger/ som hand haffuer i sit Fengzel/ oc paaminde dem/ at det arme Krop som saa præsis/ prydis oc stafferis vd offuer alle maade/ skal dog inden faa dage/ i Jorden effter det er begraffuet/ vremle al fuld met Madicke oc Orme. Fattigdom driffuer end ocsaa den Dieffel bort met al sit selskab/ naar det er vdpræsitet/ 55 vdprydet oc vdstafferet/ oc der er da inted mere igen. Fordi naar || Fru Hoffmod haffuer vdbolet met nogle/ da sender hun dem hen til hendis Daatter/ søster Armod. Men det slags Hoffmod/ som opholdis aff fattige och siuge Menniskers arbeid Blod oc armod/ det er besynderlige denne Dieffuels rette vildbrad/ dog saa vederstyggeligt faar Guds ansigt/ som det kunde vere vederstyggeligt/ faar deris egit ansigt/ om Gud vilde vende om i Fadet faar dem/ eller paa Legemet/ det som de præse oc pryde dem met/ met wret aff de Fattigis blodige arbeyd og siugis Voer oc blod. Gud giffue huer at tencke sig træt om/ tiden er kort oc snart der bort etc. Huo sig ophøyer/ skal nedtryckis/ siger vor Herre Christus. Item Esaias siger. Væ dig/ som berøffuer din neste/ thi du skalt lige saa berøffuis.

For det tredie/ Den Aager dieffuel/ som io iammerlige nock foruilder mange Menniskers Hierter/ ocsaa i dette Rige/ huilckit mand haffuer aldrig saa hørt her tilforne/ i nogen mands minde/ oc saa groffuelige blant Adelen/ Borger/ Bønder/ Mands oc Quindis person/ blant Suenne oc drenge/ ia blant Staadere/ der end ocsaa er ønckeligt at scriffue om at naar en Staader haffuer tiggit saa mange Blaffert som hand kand skiffte en

Daler til sig faar/ saa haffuer hand strax saa megit lært at hand veed at sette dem vd paa Aager oc rentte/ for tho/ tre eller fire huide om vgen/ at opbære huer løffuerdag at afften/ til hand fanger sin Daler igen. Huorlunde kunde denne Dieffuel komme affstedt met dette hans gruselig och Tyranniske regemente/ om hand haffde icke sin skaack met sig/ til saa mange slags Menniske/ aff alle stater fattige oc rige/ til at formere oc opbygge Helffuedis rige met/ oc køre dem siden der ind i hobe tal/ huess hand saa maa haffue sin fremgang/ det Gud forbiude/ oc naadelige affuende saadan vanbrug. Det || maa io være en vnderlig ting/ at denne Aagerdieffuel trand saa herlige smøcke sin skalckhed/ vnder Aagers och Rentis boleri/ met smucke høffuiske naffn/ at det skal hede Affgiff tler oc Fortienste/ Ja hand vilde gerne/ at det skulde kaldis forbedring/ men den Helligaand vdi den 109. Psal: gør det I idel Løgen/ naar det er best forsmøcket/ der som hand saa 56 lader sige igennem Davids mund/ Aagerkarlen skal vdsige (eller vd sue) alt det hand haffuer/ oc Fremmede skulle røffue hans Gods/ der giffuer hand dem deris rette naffn/ oc stafferer dem vd/ met deris rette hoffart/ oc ligner dem vid en Egel/ som suer blod aff folck. Den almegtiste Gud/ ved Øffrigheden/ oc ved fromme oc tro Predicanter/ sla och driffue denne Aagerdieffuel/ met alt sit selskab/ oc sortte haab/ til bage oc vdaff landet igen. Amen.

For det fierde/ den Dranckerdieffuel som de kalde Huffa/ oc hans vndersaatte neffnis oc kaldis Selskaber/ det er de som pleyer Selskab/ oc findis gerne tilhobe vdi Kruhuss først hoss Brendeuin/ saa hoss Tystøl/ paa det siste vd paa natten hoss Pryffing/ hoss Vin oc anden drick til hen imod dag/ de veltis i seng/ saa fulde som suin/ saa at de faa aldrig Solens opgang eller nedgang ath see. Fordi om afftenen sidde de til dricks/ met slemmen oc demmen/ oc om morgenen ligge de oc snurcke vdi deris Druckenskab. Haffuer icke denne Dranckerdieffuel/ met sit skaack oc met sit selskab nock at tage vare/ at holde det Suine leffnit ved magt/ met al den werlighed/ wkyskhed/ hoer/ blodskam/ mandrab oc alt andet saadant/ som følger effter Drockenskab/ indtil det er bort drucket altsammen/ oc liff oc siel forderffuet/ borget oc laant/ oc mange der offuer bedragne/ som aldrig faa deris igen. Siden settis de i bande/ || saa til Raffne/ heng en op etc.

Det maa være nock paa denne tid/ met disse fire fortagelige Dieffle/ som her er opregnede/ som er den Affguds dieffuel/ Hoffmodigheds dieffuel/ Aagerdieffuel och Dranckerdieffuel/ mand kand først offuerlegge huor mange de ere/ huer met sit skaack/ det vilde være forlangt at regne flere op/ fordi ath de ere vist wtalige/ som tilforn er sagd. Den fromme Doctor siger i sin bog/ ath den Hosedieffuel sidder ekon i de lompehoser oc kaager vd met sit skaack. O Herre Gud/ der som disse andre oc deris lige sadde icke høyere op paa legemet huer met sit skaack/ ia i hiertet och i Sielen met/ paa alle deris Patroner oc anhenger/ da kunde der end findis raad til at røste den Hosedieffuel aff benene/ met sit selskab.

57

Men kiere Christie ven/ huort ment du/ at disse onde kompaner ville hen vd/ huer met sin idret/ och huad ville de vdrette hoss dem som de saa besette? Sandelige/ for faringen giffuer det vel til kende/ paa dem det her til er vederfare/ ath de ville skille (saa megit som i deris magt oc formue er) huert Guds barn/ ved den Helligaand/ ved den rette kerlighed til Gud oc troen paa Gud/ ved den rette Guds frøct och dyrckelse/ ved alle gode gerninger och dygder/ Kortelige/ ved alt det/ som Gud tilhører. Thi Gud annammis icke der/ som den Helligaand er icke tilstede. Icke er der helder forstand/ vilie oc hiertelag/ opliust oc optend imod Gud oc hans hellige ord. Men saadant ith elendige Menniskis hjerte er lige som it gamilt øde oc forfallende huss/ der som Gud icke mere vil boe inde/ oc Veyr och Staarm gaar der igennem paa alle sider/ det er/ alle haande wskickelige tilbøylser oc brønde driffue Hiertet til atskillige Synder/ til wskickelig Elskelighed/ had oc affuend/ || Staalthed/ gerighed/ offuerflødighed etc. Oc der blæser Diefflene deris forgiffit ocsaa ind/ at det bliffuer aldrig bedre/ met det Menniske/ Thi Dieffuelen holder hannem nu for sin egen/ oc er krafftig i hannem/ som i alle andre vantro Børn/ indtil saa lenge (om der er nogen haab til/ oc hand er icke vaadt forlangt ud/ ia lenger met Cain oc Juda/ end hand trøster sig til at komme til Land igen/ som den arme Quinde her ligger begraffuen vde ved Galien/ huilcken den Aagerdieffuel dreff saa langt/ at hun faldt i mishob/ saa gennemgaaen vaar hun met Aagers handel etc.) Indtil saa lenge siger ieg/ hand omuendis til det arme Liuss igen/ som huert Menniske haffuer beholdet i sin natur/ at skelne mellem ont oc gaat/ onde gerninger oc gode gerninger/ oc Louen kommer saa til met huilcken Gud vil haffue/ at alle Mennisker skulle bekende deris Synder der ved/ oc indfly til Guds naade oc barmhiertighed for hans kære Søns fortienste oc verdskyld met deris Tro/ oc siden den pryde/ end ocsaa met vduortis tuct i Klædebaan oc andre Guds gaffuer oc holde dem vdaff/ end ocsaa vduortis/ aff det som de kunde fortørne Gud oc deris Neste met/ oc forderffue dem selffue met. Huilckit de kunde 58 end komme aff sted/ met det mørcke naturlige Liuss/ som er i dem/ end sige naar de ere begaffuede met Troen oc met den Helligand. Exemplum. Den som ligger i Kolde siuge/ haffuer io den forstand/ som siger hannem at alligeuel hannem tørster saare/ hand skal dog icke dricke som hannem tørster til/ om hand vil vinde sin helbrede/ da kand hand holde sine Hender/ at de icke gribe til Kanden. Som Achilles alligeuel at hans Hierte brende vdi hannem til stor vrede mod Agamemnon/ saa hand drog sit suerd til hannem/ dog holt hand sig oc stack sit Suerd ind igen och || gick bort fra hannem. Saa megit frihed haffuer io it Menniske/ som er hannem met fødd/ at holde sig aff de vduortis ting/ som hannem icke sømmer. Huor meget mere kand hand siden holde sig aff naar hand er begaffuet met den Helligand/ oc stri imod Synden oc henge ved Guds ord oc ved troen til Jesum Christum. Dette vilde ieg/ min fromme Christen læfere/ sette bag op til Docterens bog/ aff ret metønck/ paa mit embedis vegne/ oc der faar/ at du vilt inderlige gøre din bøn til Gud/ paa det/ at hand vilde/ aff sin euige Godhed oc Barmhjertighed/ som den øffuerste Øffrighed Psal: 28. legge sin haand paa met/ at de store/ suare oc gruselige synder maatte

formindskis/ oc den fortiente Straff maatte siden formildis heller oc aldelis bliffue borte/ effterdi at hans Naade/ Miskunhed oc langmodighed er større/ end hans strenge Retferdighed/ vrede oc hastighed imod alle dem/ som henge hart ved Jesum Christum. Hannem dig/ min fromme Christne læsere/ til lycke oc salighed befalendis til euig tid Amen. Screffuit i Københaffn 26. Februarii. 1556 .